

Az uradalmi tisztek 1860-ban, Széchenyi István halála miatt gyászmisét mondtak Enyingen és 1 hónapig gyászt viseltek. A támogatást kérők között persze bőven akadtak rászoruló és szerencselovagok is. 1867-ben például – és ezzel a mulatságos epizóddal szeretném írásomat befejezni – Szemes Antal szekszárdi francia nyelvmester 5 pengő forintot kapott „az előterjesztett névnap üdvözléért – ámbár Óhercegsége Pálnak nem hivatik”.

Demeter Zsófia

„Jókai szőlője”

Jókai Mór szabad idejében svábhegyi szőlőskertjében gondozta a maga ültette szőlővesz-zőket. Beérés után a különböző fajtákat külön szüretelte hagyományosan, taposással, mustgyűtő kosárból meregetve töltötte az édes mustot.

A Nagymihályban (ma Michalovce, Csehszlovákia) élő Mathiasz János, az író hetvenötödik születésnapjára új szőlőfajtát akart nemesíteni, hogy azt *Jókai-szőlőnek* nevezze el. A természet azonban közbeszólt, s az új fajta végül is egy évvel később, 1901-re készült el. A névadáshoz Mathiasz levélben kérte az író hozzájárulását, ebből idézek néhány részletet:

Az új szőlőfajta eredetéről írja:

„... Az újszülött származása: *Apja Chasselas Duhamel, francia eredetű, szép nagy s rozsdafoltos, fehér bogyójú, koránérő s bőventermő nemes csemegefajta. Anyja pedig Bronmer's Traube, német származású, elég korán érő, hirtelenszőke szépség, sajátos szőgyen-piros színű, kitűnő ízű, lágy húsú s kissé szagos természetű terméssel...*”

A levélre így válaszolt Jókai:

„Igen tisztelt kollégám!

Mint magam is szőlőművelő ember, nagy élvezetet találtam az Ön által létrehozott újfajta szőlőben, mely a jó tulajdonok egyesítésével van felruházva. Nagy büszkeségemet fogom találni benne, ha e remek szőlőfaj az én nevemet viselendi s a kitüntetést Önnek hálásan megköszönöm. Minden áldást kívánva Önre, maradok igaz tisztelettel.

Budapest, 1901. október 4-én.

Igaz híve
Dr. Jókai Mór.”

A Svábhegyet régebben Nyék-hegynek nevezték, de a XVIII. században betelepedett svábok vették birtokukba, azért a nép Svábhegyként tartotta nyilván. Mai neve Szabadság-hegy.
Strobel Árpád

„Jó szóval oktasd...”

József Attila és Buday György a vásárhelyi munkásotthonban

A hódmezővásárhelyi szervezett munkásság sokáig nélkülözte az önálló otthont. Szántó Kovács János idejében valamelyik társuk házánál jöttek össze, később a gyarapodó létszámú szakszervezeti csoportok kávéházakban, korcsmákban gyűléseztek, vendéglők különtermét vették bérbé.

Bár az otthonteremtés gondolata a századdal egyidős, a megvalósítást előbb az első világháború, a forradalmak, majd az infláció, a válság késleltette. A város szervezett munkássága (létszáma 1922-ben 1047 fő)¹ csak a hatóságokkal való hosszadalmas alkudozások után, súlyos bankkölsönt vállalva, önkéntes adományait és kétkezi munkáját is összehadva – hosszú évek, évtizedek után érezhette magát a sajátjában. Az 1931 őszi birtokba vett (teljesen csak 1932-ben elkészült) munkásotthon, a szociáldemokrata párt helyi székháza

¹ Hódmezővásárhelyi fiókleveltár 115/1922. eln. sz. irat
Ezzel az írással emlékezünk a költő születésének 85. évfordulójára (Szerk.).

nemcsak politikai, szervezeti központ, az első perctől kezdve természetesen otthona a munkáskultúrának is. Itt működik az 1920-ban alapított munkás dalegylet, s a szakcsoportoknak a harmincas években mintegy másfélezer kötetes közös könyvtára, az Otthon előadások, legális és illegális szemináriumok, eszperantó- és más tanfolyamok állandó színhelye.² Kortársak visszaemlékezéséből, Takács Ferencétől,³ Kovács Mihálytól,⁴ de a helyi sajtóból is tudjuk, hogy megfordult itt Móríc Zsigmond, Veres Péter, a vásárhelyi tartózkodásai idején állandó vendég – beszélgető- és sakkpartner – József Attila, aki sok megértő barátja talált itt.

1934-ben különösen hosszú ideig tartózkodott a költő a városban, leveleinek tanúsága szerint ebben az évben, március elejétől június végéig az egész tavaszt és a nyár elejét itt töltötte. Ez a vásárhelyi tavasz fontos időszak Attila életében. A munkásotthon-, meg a „Műverőm”-beli (Pákozdy Ferenc, Galyasi Miklós) barátaival folytatott sűrű beszélgetések, viták, olvasás, alkalmi fordítás mellett verset is írt, alapító tagként fölvetette magát a Tornyai Társaságba, de ami a legfontosabb, ekkor és itt születik a Medvetánc, ekkor készíti el, válogatja, rendezi sajtó alá válogatott verseinek gyűjteményét.⁵ Itteni barátai – főleg a versszerető, rendkívül művelt Takács Ferenc, a Szociáldemokrata Párt városi párttitkára, akivel különösen jó kapcsolatba került⁶ – biztatásukkal, őszinte érdeklődésükkel támogatták. Mint ismeretes, a Vásárhelyen összeállított, s innen június végén magával vitt kézirat fél éven belül, még az év karácsonyán megjelent a Révai Kiadó gondozásában. Az irodalomtörténeti tényen túlmenően azonban eddig ismeretlen volt, Takács Ferenc özvegyének jóvoltából csak mostanában került napvilágra, az a rendkívül érdekes adalék, hogy a kötetnek a pártszervezet, illetve személyesen Takács Ferenc által terjesztésre átvett (!) példányai kikhez kerültek, kik voltak a Medvetánc minden bizonnyal első vásárhelyi olvasói.

Kovács Mihály szerint a költő 1934 decemberében maga adta át új kötete eladásra szánt példányait munkásotthonbeli barátainak. „Közvetlenül újév előtt ismét fölbukkant” – olvashatjuk emlékezésében⁷ – „személyesen hozott egy jó nyalábot eladásra.” Bár az emléképp, a verseit adó garabonciás költő képe rendkívül vonzó, azt kell mondanunk, hogy hiteléhez sajnos kétely fér. József Attila nálunk való tartózkodásának időtartama, szakaszai ugyanis már meglehetősen ismertek, a téma kutatói (Péter László,⁸ Szigeti János) azonban nem tudnak arról, hogy a költő 1934 decemberében visszatért volna a városba. Takács Ferencné elmondása szerint a kötet megjelenésének híre Makai Ödönék által terjedt el a városban. (A Munkásotthon Szövetkezetet meg a Munkásbankot Makai munkahelye, a Kereskedelmi Bank patronálta, így ő is, de a bank másik igazgatója, Blancz Béla is jó kapcsolatban volt a helyi munkásvezetőkkel.) Takács Ferenc azonnal üzent a szerzőnek, küldessen egy csomaggal. A kollektív, 40 példány, csakhamar meg is érkezett. Néhány kötetet átadtak a Műverőmbe, hisz az ottani barátok: Faragó Sándor, Galyasi Miklós, Losonczy Endre, Pákozdy Ferenc is tudtak a könyvről, várták azt. A megmaradt példányokat Takács maga árusította az otthonba bejáratos szervezett dolgozóknak, a munkásdalárda tagjainak, vagy személyes ismeretség alapján ajánlotta olyan embereknek, akikről tudta, hogy érdeklődnek a kötet után, értékelik azt. Takácsné a következő személyekre emlékszik, akik ilyen módon hozzájutottak a frissen megjelent Medvetánc egy-egy példányához: Bodrogi János kőműves, az otthon könyvtárosa; Csanki Imre ács;

²A munkásotthon történetével kapcsolatban ld. az alábbi kéziratot: Beszámoló a szocializmus indulásáról – fejlesztéséről, a földmunkásság – majd később az ösztromunkásság szerveztségének mozgalmi segítségével Hódmezővásárhelyen. Posztós Sándor veteránharcos földmunkás életéből. Összeállította Posztós Juszitina. (1962.) Kézirat a Legújabb kori Történeti Múzeumban. Népszerű formában Rácz Lajos is foglalkozott a témával. = Csongrád megyei Hírlap vásárhelyi kiadása, 1987. július 16.; augusztus 10.

³Takács Ferencné (Hmv. Ady E. u. 32.) szíves szóbeli közlései

⁴Kovács Mihály: Az út kezdete. Visszaemlékezés, 15. rész. = Csongrád megyei Hírlap vásárhelyi kiadása, 1975. július 10.

⁵Szigeti János: József Attila Hódmezővásárhelyen. = Vásárhelyi Tanulmányok 8. 1977.

⁶Közegfalvi Ferenc: József Attila és Takács Ferenc. = Honismeret, 1980. 2. sz.

⁷Ld. 4. jegyzet

⁸Péter László: József Attila Csongrád megyében. Időrend. = Somogyi-könyvtári Műhely, 1980. 1–2. sz.

⁹A levelet a címzett annak idején beragasztotta a Buday György–Ortutay Gyula: Nyíri és rétközi parasztnépek című kötet kötéstáblája és címlapja közé. A könyv a levéllel együtt (éppúgy mint a dedikált József Attila-kötet), Takács Ferencné jóvoltából, a Németh László Városi Könyvtár helyismereti gyűjteményében található.